

Aan:

- Minister van Veiligheid en Justitie, de heer D.M. van Weel
- Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw M. F. Agema en Staatssecretaris de heer V.P.G. Karremans
- Leden van de Vaste Commissie V&J
- Leden van de Vaste Commissie VWS

Via e-mail:

- d.m.van.weel@minjenv.nl
- ministervws@minvws.nl
- staatssecretarisjps@minvws.nl
- cie.jv@tweedekamer.nl
- cie.vws@tweedekamer.nl

Datum: 4 maart 2025

Contact: drs. E. van Hoek (evanhoek@npvzorg.nl)

Betref: Reactie op wetsvoorstel tot wijziging van de Embryowet (36416), ten behoeve van schriftelijke inbreng d.d. 12 maart 2025

Geachte politici,

Met zorg heeft de NPV-Zorg voor het leven kennisgenomen van het wetsvoorstel¹ dat beoogt het kweken van embryo's voor onderzoek toe te staan. Waar de Raad van State in haar advies aanraade om in de Memorie van Toelichting een meer omvattend beeld te schetsen van de beschermwaardigheid van het embryo, gaat de NPV hier graag dieper op in. Hierbij schrijft de NPV ook de minister en de commissie voor Veiligheid en Justitie aan, omdat de menselijke waardigheid in het geding is. Het wetsvoorstel doet geen recht aan de menselijke waardigheid die ondersteund en beschermd dient te worden en heeft daarnaast risicovolle consequenties. Dit lichten wij toe aan de hand van de volgende punten:

1. Als het begin van menselijk leven, is het embryo beschermwaardig
2. Wijziging Embryowet introduceert nieuw bestemmingsplan
3. De waarde van menselijk leven is niet afhankelijk van (veranderende) opvattingen
4. Het is naïef om te denken dat grenzen van toelaatbaarheid niet verschuiven
5. Conclusie: 'goede balans' moet de menselijke waardigheid dienen

¹ 'Voorstel van wet van de leden Paternotte en Bevers tot wijziging van de Embryowet in verband met de afschaffing van het tijdelijk verbod op het doen ontstaan van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek', [Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 6.](#)

1. Als het begin van menselijk leven, is het embryo volledig beschermwaardig

Een embryo is het begin van **menselijk** leven

De reden waarom men embryo's wil "kweken" voor onderzoek is juist omdat het menselijk leven is. De Nederlandse Embryowet beoogt een 'goede balans' te bieden 'tussen de bescherming van **beginnend menselijk leven** enerzijds en het belang van medisch wetenschappelijk onderzoek anderzijds'.² Een embryo is het begin – de jongste vorm – van individueel menselijk leven. Dat leven heeft naast belichaming ook een spirituele component die een wonderlijke eenheid vormen. Het leent zich niet voor verdingelijking noch voor een puur instrumentele benadering. Het embryo, hoe klein ook, heeft al uniek menselijk DNA dat specifieke informatie bevat over kenmerken en eigenschappen van deze mens. Niet het voelen, denken en willen maken het mens-zijn mogelijk, het mens-zijn zelf maakt die dingen mogelijk.³

Ooit waren wij allen een embryo. De embryonale periode maakt deel uit van de levenscyclus van een mens, niet anders dan de latere peuterfase en de puberteit.

Het embryo is **waardig**

De initiatiefnemers hebben oog voor de beschermwaardigheid van de mens. Deze wordt afgewogen tegen het belang van medisch-wetenschappelijk onderzoek. Volgens de initiatiefnemers kunnen er 'belangen en waarden zijn die zwaarder wegen dan de beschermwaardigheid'.⁴

*Zijn de initiatiefnemers zich ervan bewust dat de beschermwaardigheid van de mens betekent dat de mens beschermd moet worden vanwege zijn **waarde**; en dat het woord '**bescherming**' betrekking heeft op de houding die de mens dient aan te nemen ten opzichte van die menselijke waarde?*

De mens is bescherming 'waardig' omdat hij een unieke, de hoogste positie bekleedt binnen het geheel van de schepping. De menselijke waardigheid is gelegen in het feit dat de mens beeld van God is, *imago Dei*: de inherente waarde die de mens is toegekend (passief) én opgedragen (actief). Ook wie geen Schepper erkent zal erkennen dat er onderscheid is tussen de ontologische (wat of wie is die vrucht?) en de morele status van ongeboren leven (wat mogen we ermee doen?). Ontologie en moraal gaan vaak samen op, maar vallen niet samen.

Dit lost de belangenafweging op die de initiatiefnemers zeggen te (moeten) maken tussen enerzijds de beschermwaardigheid en anderzijds de medische wetenschap,⁵ omdat het gaat om een afweging tussen twee ongelijkwaardige zaken.

*De uitwerking van de menselijke waardigheid betekent dat legitieme doelen – als wetenschappelijk onderzoek of technologische en economische vooruitgang – niet ten koste van mensenlevens mogen gaan en in het bijzonder niet door die levens welbewust en doelbewust te beëindigen.*⁶

² Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 7, pag. 1 (MvT).

³ Th.Boer, E. van Hoek, D. Mul. *Geboren, niet gemaakt. Reflecties op het levensbegin*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2020, p. 19-21.

⁴ Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 7, pag. 14 (MvT).

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 7, pag. 16 (MvT).

⁶ [What is the Meaning of Human Dignity? by Dr. Christiaan Alting von Geusau - YouTube.](#)

Het embryo is **bescherming** waardig

Waar het woord ‘waarde’ ziet op de inherente menselijke waardigheid van ieder mens, ziet het woord ‘bescherming’ op de houding die vanwege deze waarde moet worden aangenomen ten opzichte van deze waarde. Het is de verantwoordelijkheid van de staat niet alleen om de menselijke waardigheid te eerbiedigen, maar ook om deze te beschermen. Het actieve woord ‘beschermen’ betekent behoeden voor gevaar.⁷ De toepassing hiervan is dat als er voornemens kenbaar worden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, de staat wordt geroepen op te treden om deze inspanningen – waar mogelijk – tegen te houden.

Het alternatief van de te beschermen menselijke waardigheid, is géén menselijke waardigheid

Het beginsel van de menselijke waardigheid ligt onder klassieke grond- en mensenrechten, zoals het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, en het recht op leven.⁸ Het wegschaven van dit fundament heeft ernstige consequenties.

Het alternatief van de menselijke waardigheid is niet een beetje menselijke waardigheid, of een andere menselijke waardigheid, maar géén menselijke waardigheid. Het reduceren van de waarde mens, verleent diegenen die machtsposities hebben verworven de ongeldige bevoegdheid ander mensenleven te beoordelen en naar eigen inzicht te ge- en verbruiken.

Het loslaten van de volledige beschermwaardigheid van pril menselijk leven door miskenning van de waardigheid van dit leven, resulteert onomstotelijk in degradatie van de mens.

2. Wijziging Embryowet introduceert nieuw bestemmingsplan

Op dit moment mag er volgens de wet uitsluitend onderzoek worden verricht met embryo's die overblijven na IVF-behandelingen⁹, deze zijn drie tot vijf dagen oud.¹⁰ Het is verboden om embryo's tot stand te brengen speciaal voor onderzoek. Dit verbod van artikel 24, onderdeel a van de Embryowet kwam twintig jaar geleden tot stand. De voorgestelde wijziging van de Embryowet zou dit verbod doen beëindigen en het mogelijk maken ‘**speciaal tot stand gebrachte embryo's** te gebruiken voor andere doeleinden dan het tot stand brengen van een zwangerschap’.¹¹

Met dit wetsvoorstel wordt een nieuw menselijk “bestemmingsplan” gecreëerd. Waar enerzijds menselijk leven ontstaat om tot bloei te komen, zou deze wetswijziging ertoe leiden dat er ook menselijk leven wordt geproduceerd dat puur bestemd is als “onderzoeksmateriaal” om vervolgens vernietigd te worden. Dit is in strijd met de menselijke waardigheid (onder punt 2). Deze jonge levens zijn volledig afhankelijk van de *bescherming* van deze *waardigheid*: het gaat om een beslissing die óver hen en vóór hen wordt gemaakt. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om de menselijke

⁷ [Gratis woordenboek | Van Dale NEDERLAND](#)

⁸ Zie bijvoorbeeld het voorwoord op de [Universele Verklaring van de Rechten van de Mens](#) (UVRM): ‘the **inherent dignity** and of the equal and inalienable rights of all members of the human family’.

⁹ Embryowet, 2002.

¹⁰ *Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 7, pag. 1* (MvT).

¹¹ [Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 6, pag. 2.](#)

waardigheid te ondersteunen en te beschermen: juist in die levensfase waarin een mens daar volledig van afhankelijk is.

Legitieme doelen als medisch-wetenschappelijke en -technologische vooruitgang met als verwachting meer kennis te krijgen over de ontwikkeling van pril mensenleven en het behalen van gezondheidswinst in de toekomst, mogen niet ten koste gaan van mensenlevens van wie wij beslissen dat ze het niet waard zijn te leven, maar waardevol genoeg zijn om te gebruiken en te vernietigen. Zo wordt beginnend mensenleven beoordeeld als potentieel met gebruikers- en verbruikerswaarde. Daarnaast speelt ook het concept ‘menselijke toekomst’ een belangrijke rol. De (vroegtijdige) dood ontleent haar finaliteit aan het feit dat alle potentiële toekomst onmogelijk wordt gemaakt. De potentialiteit van ‘de dag van morgen’ en het hele verdere leven geldt voor ieder levend mens, ongeacht de mate van diens ontwikkeling. Dat maakt dat een embryo evengoed een potentiële toekomst heeft, doordat deze zich ontwikkelt binnen de menselijke levenscyclus. Die menselijke toekomst wordt actief uitgewist op het moment dat deze actief wordt vernietigd.

3. De waarde van menselijk leven is niet afhankelijk van (veranderende) opvattingen

Het verbod om embryo's te “kweken” kwam destijds tot stand ‘totdat er voldoende duidelijkheid was over de vraag wanneer beperkte toelating van het speciaal tot stand brengen van embryo's gerechtvaardigd is met het oog op de medische mogelijkheden en de nationale en internationale opvattingen hierover’, aldus de Memorie van Toelichting.¹²

De vraag of het geoorloofd is om menselijk leven “tot stand te brengen” met het “bestemmingsplan” het later weer te vernietigen, is *niet* afhankelijk van mogelijk veranderende nationale en internationale opvattingen hierover¹³. De menselijke waardigheid is *inherent* aan het mens-zijn, onafhankelijk van (veranderende) opvattingen. Zij overstijgt daarmee diepgaande meningsverschillen over wat menselijk leven is.¹⁴

Het gelijkheidsbeginsel, maar ook het beginsel om niet te discrimineren, is er om mensen te beschermen tegen potentieel schadelijke opvattingen van een meerderheid met meer macht en invloed.

Ook wanneer men wél naar opvattingen zou kijken, ondersteunen die de huidige voorgenomen wetswijziging niet. Uit onderzoek dat het Rathenau Instituut uitvoerde in 2019 en 2020 blijkt dat bijna 70% van de Nederlanders niet overtuigd is van het opheffen van het verbod op “embryokweek”.¹⁵

¹² Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 7, pag. 1 (MvT).

¹³ Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 7, pag. 1 (MvT).

¹⁴ Th. Boer, E. van Hoek, D. Mul. *Geboren, niet gemaakt. Reflecties op het levensbegin*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2020, p. 19-21.

¹⁵ J. Gouman, S. Vogelesang en P. Verhoef, *Gewicht in de schaal - Nederlanders over onderzoek met embryo's*, Den Haag: Rathenau Instituut 2020, paragraaf 1.3. Dit onderzoek wordt ook aangehaald in het advies van de Raad van State, [Kamerstukken II 2024/25, 36416, nr. 5 \(RvS\)](#).

4. Het is naïef om te denken dat grenzen van toelaatbaarheid niet verschuiven

Het opheffen van het verbod op “embryokweek” opent de deur naar allerlei (controversiële) onderzoeken. Als eenmaal de fundamentele beslissing genomen is om menselijk leven te mogen verbruiken en te vernietigen, zijn er altijd nobele en uitdagende doelen te bedenken waarom méér kweek mogelijk zou moeten zijn en waarvoor grenzen opgerekt zouden moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan onderzoek naar het maken van geslachtscellen om partners van hetzelfde geslacht een genetisch eigen kind te geven of aan onderzoek waarmee eigenschappen van embryo's veranderd kunnen worden.

Dat ruimte voor allerlei type onderzoek wordt gelaten, blijkt uit de formuleringen in het conceptwetsvoorstel die voor diverse interpretatie vatbaar zijn. Zo staat er bijvoorbeeld dat alleen onderzoek toegestaan wordt waarbij het ‘redelijkerwijs aannemelijk is dat het onderzoeksdoel [...] in verhouding staat tot de bezwaren tegen het speciaal voor onderzoek tot stand brengen van embryo's.’ Deze brede, vage formulering toont aan dat het van mensen gaat afhangen of en wanneer zij het menselijk leven als beschermwaardig genoeg beoordelen, of niet.

Nu kan beargumenteerd worden dat zulke toekomstige verschuivingen niet per definitie erg zijn, want ook daar is men zelf bij. De NPV vreest echter dat de instrumentalisering van embryo's onze kijk op het menselijk leven diepgaand beïnvloedt. Grenzen tussen natuurlijkheid en onnatuurlijkheid kunnen gaan vervagen. Dat geldt ook voor de grens tussen waardevol leven en leven dat minder waardevol is dan onderzoek. Embryo-onderzoek gaat over ons allemaal. Onuitgesproken kan daar ons mensbeeld in meespelen. Wat is een goed of beter mens? En hoe schatten we onze eigen vaardigheden in om goede keuzes te maken? En worden individuen of de hele samenleving beter van deze techniek? Welke motieven zijn leidend bij technologie? Zijn daar duidelijke principes in te herkennen of handelen we naar bevind van zaken? Is er een grens? Of heiligt het doel de middelen? Zijn vrouwen extra vatbaar voor schadelijke neveneffecten van deze wet vanwege toenemende vraag naar eicellen? Hier kunnen belangrijke principes uit de gezondheidszorg als respect voor autonomie, niet-schaden, weldoen en rechtvaardigheid (Beauchamp, 1994) zeer in het geding komen.

5. Conclusie: ‘goede balans’ moet menselijke waardigheid dienen

Een embryo is de jongste vorm van menselijk leven. Het onderhavige wetsvoorstel introduceert een ongeldige bevoegdheid voor het uitvoeren van een nieuw, ongeoorloofd bestemmingsplan voor pril mensenleven: verbruik en vernietiging. Dit voornemen is in strijd met de menselijke waardigheid die elke overheid, van ieder mens, in welke ontwikkelingsfase of hoedanigheid dan ook, dient te eerbiedigen en te beschermen. Miskenning van deze waardigheid resulteert onomstotelijk in degradatie van de mens. Initiatiefnemers van het onderhavige wetsvoorstel zeggen een ‘goede balans’ te beogen tussen de bescherming van beginnend menselijk leven enerzijds en het belang van medisch-wetenschappelijk onderzoek anderzijds. Dit is niet in een balans te vatten omdat het om ongelijkwaardige zaken gaat. Rechtdoen aan de menselijke waardigheid betekent dat medisch-wetenschappelijk onderzoek niet *ten koste* gaat van, maar *ten dienste* staat van de mens. De beschermwaardigheid van de mens betekent: de mens verdient vanaf zijn prille begin bescherming, omdat hij het waard is.

Aanbeveling: bescherm menselijke waardigheid

De NPV – Zorg voor het leven raadt de Tweede Kamer aan om *tegen* het wetsvoorstel te stemmen en de menselijke waardigheid te beschermen. Wij wensen u van harte Gods zegen en wijsheid toe bij de besluitvorming.

Hoogachtend,

NPV - Zorg voor het leven

dr. Bert-Jan Heusinkveld
Directeur NPV-Zorg voor het leven

De NPV is een christelijke organisatie die opkomt voor de zorg voor het leven en tevens de grootste patiëntenorganisatie van Nederland. Met een bureau van professionals, rond 46.000 leden en 70 lokale afdelingen met ruim 6.000 vrijwilligers is de NPV actief op de terreinen beleidsbeïnvloeding, advies & toerusting en vrijwillige thuishulp. De NPV onderhoudt een groot netwerk binnen en buiten christelijk Nederland op thema's en projecten rond medische ethiek, met nadruk op begin en einde van het leven (onder andere prenataal onderzoek, zwangerschapsafbreking, palliatieve zorg, euthanasie en het actuele debat rond 'voltooid leven'). Tevens voert de NPV jaarlijks onderzoek uit onder haar leden naar kennis, opvattingen en ervaringen over actuele medisch ethische thema's.